

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduithe anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2013

DÉ CÉADAOIN 19 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 12.00

EACNAMÁÍOCHT – ARDLEIBHÉAL
(400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.
Tabharfar creidiúint as freagairt shoiléir ghonta agus as ord slachtmhar a bheith ar an ábhar.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

**NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS
LEIS AN/NA (bh)FREAGARLEABHA(I)R A ÚSÁIDEADH CHUN NA CEISTEANNA
I ROINN B A FHREAGAIRT**

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Is é ‘an ganntanas’ an fhadhb bhunúsach eacnamaíochta. Mínigh an coincheap seo.

(16 mharc)

2. Sainmhíneadh ‘Éifeachtúlacht Imeachan an Chaipitil’ (EIC). Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a d’fhéadfadh a bheith le titim san EIC.

Sainmhíniú: _____

Cúis 1: _____

Cúis 2: _____

(16 mharc)

3. Léigh gach ráiteas thíos agus cuir in iúl cé acu is dóichí praghasleasteachas an éilimh (PED) ar an táirge a bheith leasteach nó neamhleasteach. (Cuir tic ✓ sa bhosca ceart.)

RÁITEAS	LEAISTEACH	NEAMHLEAISTEACH
Tá luí láidir ag tomhaltóirí leis an táirge agus tá siad dílis dó.		
Tá a lán gar-ionadaithe ar fáil don táirge.		
Is sótháirge é an táirge.		
Ní chaitear ach codán beag de chaiteachas seachtainiúil an tomhaltóra ar an táirge.		

(16 mharc)

4. (a) D’fhéadfadh an claonpháirteachas a bheith ina gné de mhargadh olagaplach. Mínigh céard is brí le ‘claonpháirteachas’.

- (b) Is féidir go mbainfeadh cogá praghsanna an bonn de chleachtaí claonpháirteacha. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shochar a bhaineann an tomhaltóir as cogá praghsanna.

(i) _____

(ii) _____

(16 mharc)

5. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** mheicníocht chun an tsaorthrádail a shrianadh.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(16 mharc)

6. Mínigh cad is brí leis an téarma eacnamaíochta ‘Paradacs na Barainne’.

(17 marc)

7. Tabhair breac-chuntas ar **cheithre shlí** inar chuir Adam Smith le smaointeoireacht na heacnamaíochta.

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____
- (iv) _____
- (17 marc)

8. Sainmhíneadh an téarma ‘Meánchlaonadh chun Tomhaltais’ (MCT) agus ríomh an MCT do 2012 as an eolas atá thíos. (Taispeáin do chuid oibrithe.)

OIBRITHE

Bliain	Ioncam Indiúscartha	Coigilteas
2012	€34,000	€5,200

Sainmhíniú: _____

_____

Freagra: _____

(17 marc)

9. I dtuarascáil a rinneadh le déanaí do rialtas na hÉireann leagadh béim ar mhí-úsáid alcóil in Éirinn, údar inní atá ag dul i méid.

- (a) Tabhair breac-chuntas ar chostas príobháideach **amháin** agus ar chostas sóisialta **amháin** a bhfuil baint acu le ró-thomhaltas alcóil.
- (b) Déan cur síos ar bhuntáiste **amháin** agus ar mhíbhuntáiste **amháin** a bhaineann leis an rialtas íospheargas a ghearradh ar tháirgí alcóil.

- (a) **Costas Príobháideach:** _____
- Costas Sóisialta:** _____
- (b) **Buntáiste:** _____
- _____
- Míbhuntáiste:** _____
- _____

(17 marc)

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. (a) (i) Déan idirdhealú idir na téarmaí ‘éileamh éifeachtach’ (éileamh glan) agus ‘éileamh díorthaithe’.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** eisceacht ó Dhlí an Éilimh a d’fhéadfadh a bheith ann. (25)
- (b) Tá an margadh do bhranda de **brístí géine gorma**, i gcothromaíocht. Mínigh, le cabhair léaráide ar leith i ngach cás, na slite is dóichí a rachadh **gach ceann** de na nithe seo a leanas i bhfeidhm ar staid na cothromaíochta.
- (i) Tá laghdú ar fhíorioncam tomhaltóirí de dheasca chúlú na heacnamaíochta.
- (ii) Titim i bpraghas an chadáis, ionchur lárnach i dtáirgeadh na mbrístí géine gorma.
- (iii) Thug réalta spóirt a bhfuil an-mheas ag an bpobal air tacaíocht do na brístí géine gorma le déanaí. (30)
- (c) Leanann iarmhairt ar ionadú agus éifeacht ioncainm as titim ar phraghas táirge tomhaltais.
- (i) Mínigh na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
- (ii) Má thiteann praghas táirge **lagmheasa** (agus mura dtarlaíonn aon athrú eile) an gceannófar níos mó nó níos lú den táirge sin? Mínigh do fhreagra agus tagairt á déanamh agat don iarmhairt ar ionadú agus don éifeacht ioncainm. (20)
- [75 marc]
2. (a) Tá comhlachtaí teicneolaíochta mar Apple agus Samsung gafa le haighnis dlí faoi láthair maidir le paitinní ar ghnéithe éagsúla dá bhfóin chliste. Nuair a bhíonn an bua ag comhlacht in aighneas faoi phaitinní is féidir gurb é an comhlacht sin an t-aon táirgeoir amháin a bheidh ag úsáid na teicneolaíochta atá faoi phaitinn.
- (i) Mínigh **trí** bhacainn ar iontráil, seachas paitinní, is féidir a bheith i gcúrsaí gnó.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhféadfadh sé tarlú nach ar mhaithe le leas an phobail a bheadh monaplachtaí. (25)
- (b) Mínigh, le cabhair léaráide, staid chothromaíochta fhadtréimhseach ag gnólacht monaplachta. (25)
- (c) Is féidir cur síos ar an margadh domhanda do tháirgí taos fiacla mar mhargadh atá in iomaíocht neamhfhoirfe, áit a mbíonn fógraíocht iomaíoch agus brandáil á ndéanamh ag gnólachtaí.
- (i) Mínigh an téarma ‘fógraíocht iomaíoch’.
- (ii) Tabhair breac-chuntas, agus tú ag baint úsáide as sampla, ar an dóigh inar féidir fógraíocht a úsáid chun gnólachtaí beaga a chosc ar iontráil i dtionscal.
- (iii) Luaigh agus mínigh **dhá** mhíbhuntáiste don tomhaltóir a d’fhéadfadh a bheith ag baint leis an bhfógraíocht. (25)
- [75 marc]

3. (a) Luaigh agus mínigh **ceithre** thionchar eacnamaíocha a bhíonn ar éileamh gnólachta aonair ar shaothar. (25)
- (b) Mínigh, le cabhair léaráide de mhargadh saothair i ngach cás, conas a chinntear ar rátaí cothromaíochta pá:
- I saormhargadh saothair;
  - I margadh saothair ina bhfuil íosphá idirbheartaithe ag ceardchumann. (25)
- (c) Tuilleann na mná in Éirinn 17.1% níos lú in aghaidh na huaire, ar an meán, ná mar a thuilleann na fir, de réir staidéir a rinne an Coimisiún Eorpach (*Ag dul i ngleic leis an mbearna pá idir na hinscní san Aontas Eorpach*, 2011).
- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith leis na rátaí níos ísle pá a thuilleann na mná i ngeilleagar na hÉireann.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fhéadfaí a dhéanamh chun an bhearna pá idir na hinscní a dhúnadh. (15)
- (d) Mínigh go hachomair teoiric eacnamaíochta Karl Marx i dtaca le dúshaothrú an lucht oibre i gcóras caipitlích. (10)

[75 marc]

4. (a) ‘Bhí easnamh €14.89 bn ar an Stáitchiste i Mí na Nollag 2012.’
(An Roinn Airgeadais, Eanáir 2013)
- (i) Déan plé ar **cheithre** shlí a bhféadfadh tionchar eacnamaíochta a bheith ag an Easnamh ar Bhuiséad Reatha an Rialtais ar gheilleagar na hÉireann.
- (ii) Mínigh cén dóigh a bhféadfaí buiséad rialtais a úsáid chun éagothroime i gcúrsaí ioncaim a laghdú i ngeilleagar. (30)
- (b) (i) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis ar mhéadaigh an rialtas cánacha ar thoitíní agus ar alcól sa cháinainnéis is déanaí aige.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **trí** shlí a mbeadh tionchar eacnamaíochta ag ardú ar Mhótarcháin ar gheilleagar na hÉireann. (30)
- (c) ‘Caithfidh an Clár Caipitil Phoiblí níos mó a chur le comhdhlúthú an bhuiséid.’
(Bonneagar agus Infheistíocht Chaipitil, 2012 – 2016)
- Mar Chomhairleoir atá ag an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, déan plé ar **dhá** argóint eacnamaíochta i bhfabhar laghdú a dhéanamh ar chaiteachas caipitil sa Bhuiséad. (15)

[75 marc]

5. (a) Míniú na téarmaí seo a leanas a mbaintear úsáid astu go coitianta chun staitisticí Ioncam Náisiúnta tíre a mheas:
- Fóirdheontais;
  - Ioncaim Chomhchineáil
  - Glanioncam Tosca ón gCuid eile den Domhan. (15)
- (b) (i) Léirigh le léaráid an **Sreabhadh Ciorclach Ioncaim** do gheilleagar oscailte.
(ii) An instealladh isteach sa Sreabhadh Ciorclach Ioncaim, nó an sileadh amach as, íocaíochtaí aistriitheacha? Míniú do fhreagra.
(iii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** chinntitheach reatha de leibhéal an tomhaltais i ngeilleagar na hÉireann. (35)
- (c) (i) Ag baint úsáide as próiseas iolraitheora Keynes duit, tabhair breac-chuntas ar an dóigh a mbeadh tionchar ag spreagthach fioscach (i.e. instealladh rialtais) ar Éileamh Comhiomlán geilleagair.
(ii) Míniú cén fáth an bhféadfadh sé a bheith deacair do rialtas na hÉireann a leithéid sin de **phlean spreagthach Keynesach** a chur i bhfeidhm san am i láthair. (25)

[75 marc]

6. (a) (i) Míniú, ag baint úsáide as sampla uimhriúil duit, conas a chruthaíonn bainc creidmheas i ngeilleagar.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** thoisc a chuireann srian le cumas na mbanc chun creidmheas a chruthú nuair a bhíonn cúlú eacnamaíochta ann. (30)
- (b) Tá roinnt banc ceannais tar éis leas a bhaint as beart polasaí airgeadaíochta ar a dtugtar ‘Éascú Caimníochtúil’ ina n-iarracht le dul i ngleic leis an ngéarchéim airgeadais dhomhanda (i.e. airgead nua atá cruthaithe acu a úsáid chun sócmhainní airgeadais a cheannach ó institiúidí airgeadais).
- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta do gheilleagar a d’fhéadfadh a bheith ar an mbeart seo.
- Laghdaigh an Banc Ceannais Eorpach (ECB) rátaí úis in 2012.
- (ii) Déan plé ar **dhá** shochar eacnamaíochta a d’fhéadfadh geilleagar na hÉireann a bhaint as rátaí úis a bheith ag titim. (20)
- (c) Is é cuspóir pholasaí airgeadaíochta an ECB ráta bliantúil an bhoilscithe i limistéar an euro a choinneáil ar leibhéal an-íseal.
- (i) Luaigh an ráta boilscithe in Éirinn le linn 2013, mar a tomhaiseadh leis an Innéacs Praghsanna do Tomhaltóirí (CPI) é.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** úsáid eile a bhaintear as an CPI, seachas an ráta boilscithe a thomhas.
(iii) Déan plé ar na teorainneacha a d’fhéadfadh a bheith leis an CPI mar thomhas cruinn ar athruithe sa chostas maireachtála in Éirinn. (25)

[75 marc]

7. (a) ‘Is iad figiúirí Chomhardú na nÍocaíochtaí is fearr a thugann mionsonraí faoi earnáil na seirbhísí in Éirinn a thrádáiltear go hidirnáisiúnta, earnáil atá mór agus atá ag fás go tapa.’
(*The Irish Times*, Meán Fómhair 2012).
- (i) Mínigh an téarma ‘Cuntas Reatha Chomhardú na nÍocaíochtaí’.
- (ii) Mínigh **dhá** iarmhairt eacnamaíocha ar bharrachas ar Chuntas Reatha Chomhardú na nÍocaíochtaí.
- (iii) Déan cur síos ar an dóigh inar féidir le gnólachtaí iasachta atá ag feidhmiú in Éirinn tionchar a bheith acu ar Chuntas Reatha Chomhardú na nÍocaíochtaí in Éirinn. (30)
- (b) Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíocha do gheilleagar na hÉireann a d’fhéadfadh a bheith ar luach an euro a bheith ag ardú i gcoibhneas lena lán airgeadraí idirnáisiúnta eile. (25)
- (c) ‘Ní mór do ghnólachtaí easpórtála fás geilleagrach a spreagadh agus a chur chun cinn.’
(Ráiteas Straitéise 2011-2014, An Roinn Post, Fiontar agus Nuálaíochta)
- Déan plé ar na príomhdhúshláin atá roimh ghnólachtaí Éireannacha ar mhargaí idirnáisiúnta. (20)
- [75 marc]**
8. (a) ‘Tháinig méadú 74% ar an ráta dífhostaíochta ina measc siúd atá 15-24 bliana d’aois in Éirinn idir 2006 agus 2011’ (*Próifil 3 Ag Obair*, An Phríomh-Oifig Staidrimh, Iúil 2012).
- (i) Mínigh **trí** iarmhairt eacnamaíocha do gheilleagar na hÉireann ar ráta ard dífhostaíochta i measc na n-óg.
- (ii) Déan plé ar **thré** bheart a d’fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun fadhb na dífhostaíochta i measc na n-óg a laghdú. (30)
- (b) ‘€137.6 bn an Fiachas Náisiúnta a bhí ag Éirinn i ndeireadh mhí na Nollag 2012.’
(Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta (NTMA))
- (i) Déan plé ar na míbhuntáistí d’Éirinn a bhaineann le Fiachas Náisiúnta ard a bheith aici.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shlí inar féidir Fiachas Náisiúnta na hÉireann a dhéanamh níos sofhuilíngthe. (30)
- (c) Tá dúshláin roimh Éirinn, agus roimh a lán tíortha forbartha, ag éirí as daonra a bheith ag dul in aois.
- Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíocha do gheilleagar na hÉireann a d’fhéadfadh a bheith ar an daonra a bheith ag dul in aois. (15)
- [75 marc]**

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.

Leathanach Bán